

İki Remilname Üzerine Notlar

Savaşkan Cem BAHADIR*

Öz

Reml (رمل) kelimesi terim olarak “kaybolan bir şeyin yerini bulmak, merak edilen bir işin sonucunu öğrenmek amacıyla kum üzerine çizilen çizgilerle fal bakmak” demektir. Araplar arasında yaygın bir fal çeşidi olan remil zamanla diğer kültürlerle de geçmiş, bu arada yüklendiği anlamlar genişlemiştir; çizgileri Batlamyus astronomisindeki on iki burç ve dört vetede benzetilerek on altı hanelik şekillere dönüştürülmüş; yıldız fallarında da olduğu gibi remilde de uğurlu ve uğursuz kabul edilen hatlara işaret edilmiştir. Sonra da bunların her biri maddî âlemdaki varlıklar sınıfından birine tahsis edilip ilm-i nücûma paralel ve benzer sonuçlar veren bir ilim ortaya çıkarılmıştır. Daha sonraki dönemlerde bu fal için kum yerine kâğıt veya tahta kullanılmaya başlandığı halde falın adı değişmemiştir. Literatürde daha çok hattü’r-remil şeklinde geçer; Türkçede ise “remil atmak” / “remil dökmek” denilmektedir. Hazırlanan çalışma birbirlerine yakın zamanda hazırlanmış biri yazma (Risâletü’r-remil isimli eser Milli Kütüphane Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi 06 Hk 2725/1 numarada kayıtlıdır ve istinsah tarihi 1891’dir) diğeri ise matbu (Remilnâme isimli eser Bayerische Staats Bibliothek (Bavyera Devlet Kütüphanesi) A.or 6072 numarada kayıtlıdır ve basım tarihi 1840’tır) iki remilnâme hakkında bilgi vermeyi ve aralarındaki farklılıkları göstermeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Fal, Remilname, Fal Kitabı.

Notes on the Two Geomancy Books

Abstract

The word Geomancy, “sandy soil” in the dictionary, as a term means “to find the place of a lost thing, to look at the result of a curious work with drawing lines on sand for to cast lots.” Geomancy, the common augury among Arabs, has spread among other cultures over time and its meanings have expanded. Its lines were transformed into sixteen-digit figures similar to twelve zodiac signs and four poles in Ptolemaic astronomy. Like horoscopes, lines which are considered lucky and unlucky are pointed out. Then, each of these digits was assigned to one of the entities of material world, and a science parallel to the results of fortune telling emerged. In later periods, paper or wood began to be used instead of sand for this fortune-telling; however, its name did not change. It is known as “hattü’r-remil” in the literature. It is known as “remil atmak” or “remil dökmek” in Turkish. This study, aimed to compare two different geomancy books which were released in the same century by giving information about these books and indicating the differences between them. The first book is a manuscript and its name is Risâletü’r-remil, which is available in Milli Kütüphane Ankara (National Library), Adnan Ötügen Provincial Public Library Halk Kütüphanesi, and registered with the number 06 Hk 2725/1, date of writing 1891). The second book is Remilnâme which is in Bayerische Staats Bibliothek (Bavaria National Library) and registered with the number A. or 6072, its publication date 1840.

Key Words: Fortune telling, Geomancy, Geomancy Book.

Giriş¹⁶⁰

Bir fal çeşidi olan remili daha iyi anlayabilmek için fal kavramı hakkında genel bir bilgi vermek gerekmektedir. Fal kelimesi Arapça’da “uğur ve uğurlu şeyleri gösteren simge” anlamına gelir. Batı dillerinde ise umumiyetle “gelecekte haber verme (kehanet)” anlamındaki Grekçe **manteia** (İngilizcede **mancy**, Fransızcada **mancie**) ekiyle yapılan kelimeler kullanılarak isimlendirilmektedir.

Fal bakılıyorken bazı aletler ve farklı yöntemler kullanılır. Bunun yanı sıra tahminde bulunarak çıkarımlar yapmak falcının görevi olarak düşünülebilir. Bu yönüyle cinlerin yardımı ve özel yeteneklerle icra edilen kehanetten ve bakıcılıktan ayrılır. Elde edilen bilgiler ışığında milattan önce dört bin yıllarında Mısır, Çin, Babil ve Mezopotamya’da falcılık- kâhinlik yapıldığı anlaşılmaktadır. Falda çeşitli araçlar ve teknikler kullanılmakta, buna göre de değişik fal türleri ortaya çıkmaktadır. Tarihin muhtelif devirlerinde çeşitli kültürlerde bilinen ve uygulanan başlıca fal türlerini şu şekilde sıralamak mümkündür: Yıldız falı (horoscopy), el falı (chiromancy), kuş falı (ornithomancy), kâğıt falı (cartomancy), iç organlar falı (haruspicy, aruspice, extispicine), kum (toprak) falı (geomancy), zar falı (lithomancy), ateş falı (pyromancy), su falı (hydromancy), rüya yorumu (oneiromancy), astrolojik güçlerle etkilendiği söylenen vücut şekilleriyle ilgili fal (morphoscopy), başın şekline göre yapılan fal

* Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, sacemb@ktu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-4490-213X>

¹⁶⁰ Bu bölümde verilen bilgiler şu kaynaklardan derlenmiştir: Çelebi 1995, 138-139; Aydın 1995, 134-138; Uzun 1995, 141-145; Uslu 2002.

(phrenology), matematik uygunluklar falı (numerology), kura çekmek suretiyle yapılan fal (sortilege), çay falı (tasseography), kahve falı.

İslamiyet öncesi Araplarda fal, çeşitli kültürlerden birtakım şekil değişikliklerine uğrayarak günümüze kadar ulaşmıştır. Câhiliye dönemi Arapları arasında zecr, iyere, iyâfe, irâfe, ihtilâc, ketfe, tark (veya kehanet), firâset (kıyâfe)ve hattü'r-reml gibi fal çeşitleri yaygın olarak kullanılmaktaydı.

İslamî gelenekte ise fal kavramının meşruluğu “Tıyârenin aslı yoktur, onun en iyisi faldır” meâlindeki hadise dayandırılmaktadır. Bunun yanı sıra çalışmaya konu olan remil falı ile ilgili olarak Muâviye b. Hakem’in Resûl-i Ekrem sorduğu soru üzerine verdiği şu cevap: “Eskiden kum üzerine hat çizen bir nebî vardı. Kimin hattı onunkine uygun düşerse o isabet etmiş sayılır.” Remilciler tarafından remilin meşruluğunu ortaya koyan önemli bir delil olarak kabul edilmiştir. Remilciler bu falın aslının Hz. Âdem, İdrîs, Lokman, Yeremya, İşaya ve Daniel peygamberlere dayandığını söylemekte, dolayısıyla câiz olduğunu iddia etmektedir. Onlara göre bu iddialarına delil gösterdikleri yukarıdaki hadiste sözü edilen nebî İdrîs peygamber, hattü'r-reml de onun mucizesidir.

Fal kavramı etrafındaki oluşturulan bu meşruluk toplumun gelecekte haber alma ihtiyacını karşılamak yerine, “herhangi bir işe başlarken bir danışma ve iyiye yorma aracı olarak”¹⁶¹ kullanılmaya başlanmış ve falın nasıl bakılacağını öğreten metinlerin ortaya çıkarak yaygınlaşmasına sebep olmuştur. Nasıl fal bakılacağına dair Arapça, Farsça, Türkçe manzum ve mensur birçok eser kaleme alınmıştır. Zamanla klasik Türk ve Fars edebiyatlarında “falnâme” adı verilen bir tür meydana gelmiştir. Bu eserlerin padişah ve devlet adamlarıyla ileri gelen kişilere takdim edilen nüshaları, tanınmış hattat ve müzehhiplerin elinden çıktığı gibi bazılarında minyatür ve şekiller de ilâve edilmiştir.

Kültürümüzde görülen falnâmeler çeşitleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Kur'an Falnâmeleri. a) Harflerin yorumuna dayalı falnâmeler. b) Kur'an âyetlerine dayalı falnâmeler.
2. Kura Falnâmeleri.
3. Peygamber Adlarına Göre Düzenlenen Falnâmeler.

Osmanlı Döneminde ise falcılık geleneği ile ilgili eser sayıları artmıştır. Halktan kimselerin yanı sıra Osmanlı sultanları da falname türüne ilgi göstermişler, falname türünde eserler yazdırmışlardır. Molla Hüsrev'in II. Mehmet'e “tefe'ül” falı baktığı kaynaklarda geçmektedir. Ayrıca Fatih Sultan Mehmet'in biri Farsça “Cam-ı Sühan-gu” biri Türkçe “Falname” adında iki adet fal kitabı yazdırdığı, “Razname” adlı eserine ise Şair Kefeli Hüseyin tarafından önce III. Murad'a sonra III. Mehmet'e sunulduğu bilinmektedir.

Edebiyatımızda bazı şairler divanlarının sonuna falnâme de eklemişlerdir. Özellikle remil bilgisine dair şiirdeki kullanımlar divan şiirinde oldukça sık görülmektedir. Divan şairleri tarafından “remil, remmâl, fal” gibi sözcüklerle bağlantılı kullanılmıştır. Bilindiği üzere 16. yüzyıl şairi Zâtî'nin İstanbul'da Bâyezid Camii avlusunda remil dükkânı açtığı ve remil bakarak geçimini sağladığı kaynaklarda yazılıdır.

Çalışmanın konusunu oluşturan remil falına sözü getirirsek bu falın aslı Hindu astrolojisi Çin ve Ortadoğu sistemlerinin karma şekillerinde kullanılan çizgili fal biçimidir. Bu tür İslâm dünyasında “remil” diye bilinmektedir.¹⁶²

Önceleri kum üzerine çizilen çizgilerle fal bakılmaktayken sonraları kum yerine kâğıt veya tahta kullanılmaya başlanmış ancak falın adı değişmemiştir. Literatürde daha çok hattü'r-reml şeklinde görülen fal isminin Türkçe'de “remil atmak” / “remil dökmek” şeklinde kullanıldığı görülmektedir.

Kaynaklarda belirtildiğine göre Câhiliye döneminde remil falı şu şekilde uygulanmaktaydı: Fal baktırmak isteyen kişi remilciye ücretini peşin öder ve remil atmasını isterdi. Yanına bir çocuk alarak istek sahibiyle birlikte kumlu bir yere giden remilci, kumlar üzerine hızlı hızlı birtakım çizgiler çizer, sonra o çizgileri ikişer ikişer silerken çocuk da tekerleme kabilinden bazı cümleleri tekrarlardı. Geriye çift çizginin kalması, niyet edilen şeyin sonucunun iyi ve uğurlu, tek çizginin kalması ise kötü ve uğursuz

¹⁶¹ Şanlı 2003, 163.

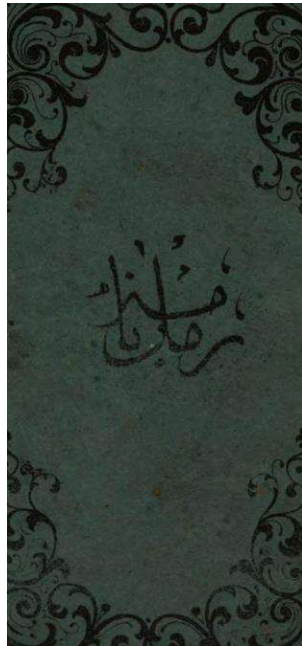
¹⁶² Çelebi 1995, 138-139.

olacağına işaret sayılırdı. Zaman içerisinde remilciler zor astroloji hesaplarını ve yıldızların ve feleklerin konumunu gözlemlemekten vazgeçerek onun yerine hattü'r-remildeki hatları ve şekilleri benimsemiştir. Remilin bu şekilde kendi içerisinde kolaylaşması sıradan insanların bunu bir meslek haline getirip geçim vasıtası yapmış ve remilin kurallarını ortaya koyan eserlerin yazılmasına neden olmuştur. Ortaçağ'da remilin bir ilim olarak kabul edildiği ve birçok remil dükkânının açıldığı da kaynaklarda belirtilmektedir.

Remil hakkında telif geleneği Türkçe yazılmış olanlar dâhil olmak üzere XX. yüzyıl başlarına kadar devam etmiştir. Başta Süleymaniye olmak üzere Türkiye kütüphanelerinde remille ilgili çok sayıda yazma eser bulunmaktadır. Avrupa'da ise remil hakkındaki Arapça eserlere XII-XVII. yüzyıllar arasında rastlanmaktadır.¹⁶³

Hazırlanan çalışmaya konu edilen iki eser yukarıda değinilen Türkçe remilnâme örneklerindedir. Eserlerden ilki Bayerische Staats Bibliothek (Bavyera Devlet Kütüphanesi) A.or 6072 numarada kayıtlı ve 1840 tarihli matbu eserdir. Bu eserin tavsifi kısaca şu şekildedir:

Eser karton kapaklıdır, 52 sayfadan oluşmaktadır. Karton kapakta eserin adı kapağında "Remilnâme" olarak yazılmıştır.

Matbu eser baştan sona eksiksiz taranmıştır fakat eserin son sayfasının taranması özenle yapılmadığı için eserde fal bakmak için gerekli olan cetvel ikiye katlanmış bu sebeple tam olarak görülememektedir. Eserin iki ve üçüncü sayfasında sebep-i telif olarak nitelendirilebilecek bir bölüm vardır. Ardından dördüncü sayfada mukaddime bölümü gelmektedir. Bu bölümde remilin nasıl bakılacağı anlatılmakta ve temel şekiller hakkında bilgi verilmektedir. Sekizinci sayfada ise tenbih başlığı yer almaktadır. Bu bölümde kısa bir açıklama ile birlikte remil sırasında cevaplanması amaçlanan 16 soru sıralanmaktadır. Bu bölüm şu şekildedir:

Tenbîh

Evvelen nokta vaz' olunur iken kemâl-i dikkat ile sarf-ı zihin idüp fakât noktalarıñ adedini hisâb itmemeğ ve sâniyen bir günde üç def'adan ziyâde bir mes'elenüñ halline çalışmamak ve sâlisen çıkacak cevâbuñ sıhhatine i'tikâd-ı tam eylemek iktizâ eder

halli matlûb olan mesâ'il-i muhtelife

- 1 *Husûlini ârzü itdigüm maslahat nasıl olacak*
- 2 *İcrâsını tasmîm itdigüm maslahat hakkımda hayırlu mu değil mi*

¹⁶³ Çelebi 2007, 555-556.

- 3 *Diyâr-ı âherde ikâmet itmeklik kaderimde var mı ve ikâmet itdigüm hâlde felegüñ baña teveccühi olacak mı*
- 4 *Seyâhatle diyâr-ı âherde bulunan filân kimesne ile bir daha mülâkât idecek miyim*
- 5 *Mektûb alacak mıyım ve aldığum hâlde me'âli hakkımda hayırlı mı değil mi*
- 6 *Filân kimesnenüñ hakkımda izhâr itdiği mu'amelât-ı dostâneye emniyyet itmeli miyim*
- 7 *Filânüñ baña izhâr itdügi müvâlât-ı 'âşıkâneye i'timâd itmeli miyim*
- 8 *Te'ehhül itdigüm hâlde zevcim veyâ zevcem ile hōş geçinebilecek miyim*
- 9 *Alacağım hâtunuñ veyâ varacağum erüñ ahlâkı nedür*
- 10 *Evlâdım olacak mı*
- 11 *Tasmîm itdigim seyâhat hakkımda hayırlı mı değil mi*
- 12 *Düşmanım çok mı*
- 13 *Neden havf u ihtirâz itmek lâzım gelür*
- 14 *Bir kederim žuhûrında ne vechle hareket itmeliyim*
- 15 *Rü'yâmuñ ta'bîri nedir*
- 16 *'Âkıbetim ve âhir 'ömrüm nasıl olacaktır*

Onuncu sayfada ise “evcibe-i muhtelif” başlığı ile remil bakıyorken kullanılacak olan asıl bölüme ve şekillere yer verilmiştir. Kitapta yukarıda anlatıldığı gibi on altı temel işarete yer verilmektedir. Eserde on altı harfe ve her harfin altında yer alan bölümde on altı farklı işarete bu işaretlerin yanında işaretlerle ilgili yorumlara yer verilmektedir. Bahsedilen harfler ve kitapta bulunduğu sayfalar şu şekildedir:

ا	harfi	sayfa	10
ب	harfi	sayfa	13
ج	harfi	sayfa	16
د	harfi	sayfa	18
ر	harfi	sayfa	21
س	harfi	sayfa	26
ص	harfi	sayfa	26
ط	harfi	sayfa	29
ع	harfi	sayfa	31
ف	harfi	sayfa	34
ق	harfi	sayfa	37
ل	harfi	sayfa	39
م	harfi	sayfa	42
ن	harfi	sayfa	45
و	harfi	sayfa	47
ی	harfi	sayfa	50

Eser 52. sayfada “temmet” ifadesi ile son bulmaktadır. Ayrıca bu sayfanın alt bölümünde eserin baskı aşamasında yanlış basılan bir şeklin düzeltilmesi de yer almaktadır.

ملوم اوله که صحیفه سنک اونجی
سطرنک اشبو شکلنک یرینه سهوا
اشبو شکل یازلشد

Malûm ola ki 32. sahîfesinüñ onıncı satırında
işbu şeklinüñ yirine sehven işbu şekli
yazılmışdır

Son sayfa olarak taranan bölümde remil cetveli yer almaktadır. İki sayfa üst üste geldiği için burada yer alan liste tam olarak anlaşılammaktadır.

و	ی	د	ر	ب	ا	۱
ی	ا	ر	س	ج	ب	۲
ا	ب	س	ص	ر	ج	۳
ب	ج	ط	ص	ر	د	۴
ج	د	ع	ط	ص	ر	۵
د	ر	ف	ع	ط	ص	۶
ر	س	ف	ع	ط	ص	۷
س	ص	ل	ف	ع	ط	۸
ص	ط	ل	ق	ف	ع	۹
ط	ع	ن	ل	ق	ف	۱۰
ع	ف	و	ل	ق	ف	۱۱
ف	ف	ی	ن	ل	ق	۱۲
ف	ل	ا	و	ن	ل	۱۳
ل	م	ب	ی	و	ن	۱۴
م	ن	ج	ب	ی	و	۱۵
ن	و	د	ج	ب	ا	۱۶

Eserin dili çok sadedir. Remilin nasıl bakılacağı açık ve anlaşılır bir şekilde anlatılmaktadır. Bu eser adeta evde remil bakmak için düzenlenmiş denilebilir. Kitapta yer alan her şekil ayrıntılı olarak gösterilmiş ve yanlarına açıklamaları yapılmıştır. Örnek bölümler.

ج
کنما مک کنمکن اولیدر
باب نوکلن اولوقد ائما خیرلودر
پک فنا اوله جفدر
دبار آتخرد و وفات اینک قدر کده
واردر

Cim

Gitmemek gitmekden evladır

Bâb-ı tevekkülde olmak dâ'imâ hayırludur

Pek fenâ olacaktır

Diyâr-ı âherde vefât itmek kaderünde vardır

ق
بو یولجیلقدن وار کیمکز حق کرده
خیرلودر
برچوق وقتد نصکره برقرک دنیا به
کله جکدر
پک قزفانج اوله جفندن ایوجه کیمکز
پک مامول دکدر
انتخاب ابده جکک شخصک اخلاقی
ایوا اوله جق ایسه ده اسند بک کی
زنگین اولیه جفندن امر بقیسته رحمت
چکه جکسن

Kaf

Bu yolculukdan vazgeçmeñüz hakkıñuzda hayırludur

Birçok vakitden-soñra bir kızuñ dünyâya gelecektir

Pek kızkaç olacağından eyüce geçinmeñüz pek me'mûl değildir

İntihâb ideceğüñ şahsın ahlâkı eyü olacak ise de istediğüñ gibi zengin olmayacağından emr-i ta'ayyüşde zahmet çekeceksin

Eser internet ortamından elde edildiği ve tarafımıza gönderilen taramada gözükmediği için deri kapaklı olduğu tahmin edilmektedir. Eserin adı kütüphane fişinde “Risâle-i Remil” olarak kayıtlıdır. Yazma 38 varaktır, nesih hat ile yazılmıştır. Her başlık kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eserin ilk sayfası 12 diğer sayfalar 13 satırdır. Yazmanın ilk sayfası eserin amacını ve kaç bölümden oluştuğunu anlatmaktadır. Eser on sekiz bâbdan oluşmaktadır. İlk sayfalarda her bölümün ne amaçla yazıldığı kısaca açıklanmıştır.

Eserin ilk iki yapığında bâblar hakkında şu bilgiler verilmektedir.

“Bismillahi’r-rahmani’r-rahîm

Bilgîl kim bu risâlenüñ bu ‘amelde sâ’ir kitâb üzerine terci’-i bisyâr ü fazîlet-i bismârdur ve bu kitâb iki makâle üzerine müştemeldür ve on bâb üzerine mürettebdür makâle-i evveliden olan Evvelki Bâb bu ‘amelüñ ve bu san’atüñ keyfiyyetiniñ beyânındadır Bâb-ı Devüm sâ’il âdâbınıñ ve şartlarınıñ ve remmâl şartlarınıñ ve darb ve hutût evkâtunuñ beyânındadır Bâb-ı Sevüm bunlaruñ adlarınıñ ve kevâkibe nisbetleriniñ sa’âdetiniñ beyânındadır Bâb-ı Çehârüm bunların evleriniñ keyfiyyetiniñ¹⁶⁴ beyânındadır Bâb-ı Pencüm evtâdın ve mâ’ilü’l-evtâduñ ve zâ’ilü’l-evtâduñ beyânındadır Bâb-ı Şeşüm on altı dürlü eşkâlüñ nisbetiniñ beyânındadır Bâb-ı heftüm on altı dürlü eşkâlüñ on ikiye mezkûr nisbetin” 1b

“beyânındadır Bâb-ı Heştüm teskîn ‘aded ma’rifetiniñ beyânındadır Bâb-ı Nühüm teskîn-i mîzâc ma’rifetiniñ beyânındadır Bâb-ı Dehüm teskîn-i hurûf beyânındadır Bâb-ı Yâzdehüm eşkâl-i hâric ü dâhil sâbit ü münkâlib beyânındadır Bâb-ı Devâzdehüm eşkâlüñ tabâ’inüñ ve erbâ’-ı zemîne beyânındadır Bâb-ı Sâzdehüm her kumuñ ahkâmınıñ tariki beyânındadır Bâb-ı Çehârdehüm ehl-i misruñ hükemâ ve ehl-i hindüñ akvâli tarikindedür Bâb-ı Pâzdehüm ahkâm-ı rûm ve ehl-i magrib akvâli beyânındadır Bâb-ı Şâzdehüm müddet-i kazâ-yı hâcet beyânındadır Bâb-ı Heftdehüm istihrâc-ı habâyâ beyânındadır Bâb-ı Heştdehüm istihrâc-ı hebâyâ beyânındadır Bâb-ı Nüvâzdehüm on altı dürlü eşkâlüñ on altı evde ahkâmınıñ beyânındadır” 2a

Eserin bölümleri ve bulunduğu sayfalar şu şekildedir:

Evvelki bâb 2b

İkinci Bâb 4a

Üçüncü Bâb 6b

Dördüncü Bâb 13a

Beşinci Bâb 16a

Altıncı Bâb 17a

Yedinci Bâb 18a

Sekizinci Bâb 18b

Dokuzuncu Bâb 19a

Onuncu Bâb 21a

On Birinci Bâb 21b

On İkinci Bâb 22a

On Üçüncü Bâb 23b

On Dördüncü Bâb 25b

On Beşinci Bâb 26b

On Altıncı Bâb 29a

On Yedinci Bâb 31a

On Sekizinci Bâb 32b

¹⁶⁴ Bu kelime harf silindiği için okunamamıştır.

Eserin içeriğini yansıtmaya amacıyla seçilen 3b-4a yaprakları da şu şekildedir:

“Kaldırıp bu misâl üzere işaret tarîküñ evveline götürdiler bu suret zâhir oldu ve dahi cemâ'atüñ ikinci mertebesinden bir nokta giderüp bu misâl üzere tarîküñ ikinci mertebesinde bir nokta ziyâde itdiler bu suret peydâ oldu ve dahi cemâ'atüñ üçüncü mertebesinden bir nokta olup bu misâl üzere tarîküñ üçüncü mertebesinden kodular bu şekil zâhir oldu ve dahi cemâ'atüñ dördüncü mertebesinde bir nokta nakıs idüp tarîküñ dördüncü mertebesinde vaz' itdiler bu sûret zâhir oldu bu sekiz dürlü eşkâl kim cemâ'at mertebeleriniñ noksandan ve tarik merâtibiniñ za'ifinden zâhir oldu ki bunlardur çünkim bu on şekil ma'lûm oldu altı şekil dahi bu eşkâlden çıkar dirler bu misâl üzere kim görülse gerek evvelki şekille ikinciden bu minvâl üzere üçüncü şekille dördünciden bu zâhir oldu evvelki şekille üçünciden bu sûret toğmuşdur ikinci şekille dördüncideb bu hâsıl oldu evvelki birle dördünciden bu toğmuşdur ikinci birle hem üçüncü şekilden bu mütevâlid olmuşdur ve bu eşkâlün adları yirlerinde zikr olunur inşâallâhü Te'âlâ İkinci Bâb sâ'il âdâblarınıñ ve remmâl şartlarınıñ ve hutut-ı darb idüp eşkâl-i istihrâc itmegi ve vakitlerini bildirir bu fenn-i ashâb dimişler ki reml şol vakt urmak gerekdir ki hevâ yolından sâfti tuzdan ve baldan ve gayrıdan hâlî ola ve dahi vakt-i tulû'da ve zavâlde ve gurûbda reml urmayalar ve dahi dimişlerdir ki deli ve cünüb ve serhôs olduğu meclisde reml eyü gelmez ve dahi şöyle ki sâ'il tahâret birle olup bir hâcetden” 3b-4a

Eserin genelinde remil, remmal, remmalde bulunması gereken özellikler, remil işaretleri gibi remil hakkında bilinmesi gereken her şey eserin içerisinde bulunmaktadır. Eserin son beş sayfasında ise remil bakarken kullanılacak cetveller yer almaktadır.

Sonuç

Çalışmaya konu edilen iki eser remilnâme adını taşımasına rağmen içerikleri birbirinden oldukça farklıdır. İlk eser remilin tarihsel süreçte ilim olarak başlayan yolculuğunun geldiği son noktayı göstermesi açısından önemlidir. Eser içerik yönüyle olabildiğince sadeleştirilerek âdeta günümüz astroloji ve burç yorumları gibi günlük olarak fal bakma amacına hizmet etmektedir. Eserde yer alan sorular, açıklamalar ve remil falının bakılışını anlatan bölüm oldukça basite indirgenmiştir. Kitabın içeriğindeki sorular ve cevaplar günlük sohbet içeriğinde konuşulması muhtemel “yolculuk hayırlı mıdır, çocuğum olacak mıdır, evleneceğim kişi nasıl olacaktır?” gibi insanların bugün bile merak edebileceği niteliğe sahiptir. Bu eser klasik remilnâme diyebileceğimiz ve ikinci sırada tanıtılan eser ile kıyaslandığında amacının remili öğretmek değil, remil ile eğlenceli vakit geçirmek için hazırlandığı anlaşılmaktadır.

İkinci sırada tanıtılmaya çalışılan yazma ise remilin ilim olarak kabul edildiği dönemi bizlere hatırlatan, klasik anlayışa göre remilname denildiğinde akla gelen içeriğe sahip olan eserdir. Bu eserde amacın her şeyiyle eksiksiz remil falı bakabilecek bir remmal yetiştirmek olduğu anlaşılmaktadır. Eserde remil bakılırken karşılaşılabilecek her şey hakkında bilgi verilmektedir. İkinci eser, ilk eser gibi remil bakılacak bir falname değil; remilin nasıl bakılacağını öğreten bilgileri ihtiva eden didaktik bir kitaptır. Bu iki eser remil ilmi ve remilnamelerin yüzyıllar içerisinde nasıl değiştiğini ve günün ihtiyaçlarına uygun hale getirildiğini göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Kaynakça

- Aydemir, E., “Remil İlmi ve Divan Şiirine Yansımaları”. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 2/2, 2018, 159-180.
- Aydın, M., “Fal”. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 12, 1995, 134-138.
- Bahadır, S. C., “Matbu Bir Remilnâme Örneği”. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 43, 2020, 221-242.
- Çelebi, İ., “Fal”. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 12, 1995, 138-139.
- Çelebi, İ., “Remil”. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 34, 2007, 555-556.
- Duvarcı, A., *Türkiye’de Falcılık Geleneği ile Bu Konudaki İki Eser Falname-i Risale-i li-Ca’fer-i Sadık ve Tefe’ülname*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1987.
- Gencil, E., *Ankara Milli Kütüphane’de Yer Alan 5179 No’lu Falname*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Sulu, E., *Tarihi Bir Falname Eseri ve Falnamelerin Değer Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yüksek lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2022.
- Şanlı, İ., “XVI. Yüzyıl Divan Şairi Fedâyî ve Fâl-nâme-i Kur’ân-ı ‘âzîm’i”. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4/5, 2003, 161-178.
- Uzun, M., “Falnâme”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. 12, 1995, 141-145.